

III. Przegląd prawodawstwa

1. Prawo cywilne.

(od 1 października 1922 do 30 września 1923.)

A) Cały obszar Rzeczypospolitej:

1. Ustawa z dn. 26. 9. 1922 r. Dz. U. 90, poz. 827 w przedmiocie skutków prawnych **zatajenia części ceny** w umowach o sprzedaż lub zamianę dotyczy pisemnych umów kupna-sprzedaży, w których podano cenę niższą od rzeczywiście umówionej lub zatajono jakiegokolwiek świadczenia na rzecz sprzedającego, pod jakąkolwiek nazwą rzeczywiście umówione oraz pisemnych umów zamiany połączonej z dopłatą gotówką, w których podano dopłatę w kwocie niższej od umówionej albo dopłatę tę lub świadczenia uboczne całkowicie zatajono, W takich wypadkach uznaje ustawa umowę jawną za ważną, natomiast umowy dodatkowe (tajne) zobowiązujące kupującego na rzecz sprzedawcy do zapłacenia wyższej ceny kupna lub jakiegokolwiek świadczeń w dokumencie sprzedaży nieujawnionych, za nieważne. Kupujący zatem zobowiązany jest do zapłacenia tylko tego, co zostało oznaczone w dokumencie jawnym a jeśli zapłacił więcej ma prawo żądać zwrotu. Roszczenie o zwrot przedawnia się w ciągu roku od sporządzenia dokumentu jawnego. Nadto roszczenie o zapłatę części ceny kupna utajonej przysługuje Skarbowi Państwa i to przeciw sprzedającemu, jeśli już ją kupujący uiścił, przeciw kupującemu zaś, jeżeli jej jeszcze nie uiścił. Roszczenie to Skarbu Państwa przedawnia się dopiero po 10 latach od dnia sporządzenia dokumentu jawnego. Dla sporów wytoczonych celem dochodzenia powyższych roszczeń wprowadza ustawa na Obszarze, na którym obowiązuje rosyjska ustawa postępowania cywilnego, znaczne ułatwienia proceduralne, mianowicie zezwala na przeprowadzenie dowodu ze świadków wbrew art. 409 i 410 ros. ust. post. cyw. oraz dopuszcza dowód z przysięgi stron. W b. dzielnicy pruskiej przepisy powyższej ustawy mają analogiczne zastosowanie, gdy przy przewłaszczeniu (§ 925 k. c. n.) opierającym się na nieformalnej umowie

sprzedaży (§ 313 k. e. n.) strony podały wartość nieruchomości w sumie niższej od umówionej ceny sprzedaży, albo określając wartość nie uwzględnili wartości świadczeń dodatkowych. W tej też dzielnicy ustawa powyższa ma do pewnego stopnia moc wsteczną, albowiem umowy zawarte przed wejściem jej w życie z zatajeniem części ceny kupna nie mogą być z tego tytułu unieważnione, zresztą ustawa weszła w życie w miesiąc po jej ogłoszeniu i nie dotyczy umów zawartych przed tym terminem.

B) b. Kongresówka i Kresy Wschodnie:

1. Ustawa 26. 9. 1922 Dz. U. 87, poz. 781 w przedmiocie **umów dotyczących nieruchomości ziemskich i miejskich**, na obszarze Ziemi Wileńskiej, województw nowogrodzkiego, poleskiego i wołyńskiego i powiatów białostockiego, bielskiego, sokolskiego, grodzieńskiego i wołkowyskiego województwa białostockiego uznaje wszelkie umowy przyrzeczenia sprzedaży (zaprzedażne, rozpiski zadatkowe) oraz akty sprzedaży prywatne, akty niezatwierdzone przez starszego notariusza itp. dotyczące nieruchomości miejskich i ziemskich a zawarte przed 1 stycznia 1921 r. na powyższym obszarze za obowiązujące sprzedawcę, jeśli będąca przedmiotem sprzedaży nieruchomości została przez sprzedawcę oddana w posiadanie nabywcy. Postanowienie to jednak nie ma zastosowania, jeśli wina niedotrzymania umowy spada wyłącznie na nabywcę lub jeśli cena sprzedażna nie osiąga $\frac{5}{12}$ ówczesnej ceny przeciętnej takich nieruchomości. Niedopłacona część ceny kupna ma być zapłaconą w sposób następujący:

1) jeśli wina niedotrzymania umowy spada wyłącznie na sprzedawcę, powinien nabywca uiścić umówioną cenę kupna, licząc 1 rb. z 2,16 mk.;

2) jeżeli wina obciąża obie strony lub jeżeli obie strony są bez winy powinien nabywca zapłacić $\frac{1}{4}$ część wartości takiej ilości żyta, jaką przedstawia ta niedopłacona część ceny kupna w umówionym terminie i miejscu zapłaty.

Analogiczna ustawa z 26. 9. 1922 Dz. U. 90, poz. 826 uznaje odnośnie do terytorium b. Kongresówki wszelkie umowy przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich zawarte przed 1 stycznia 1921 za obowiązujące sprzedawcę, o ile nieruchomość została oddana w posiadanie nabywcy również przed 1 stycznia 1921 r. i o ile nabywca wykaże się zezwoleniem właściwego urzędu ziemskiego na przeniesienie prawa własności. Do umów takich nie ma zastosowania ani art. 1590 K. N. ani aft. 241 ros. ust. notarialnej.

2. Ustawa z 25. 9. 1922 Dz. U. 90, poz. 825 nadaje **wierzy-**

telnościom b. rosyjskiego Banku Włociańskiego i b. rosyjskiego Państwowego Banku Szlacheckiego na terenie Ziemi Wschodnich przywilej na nieruchomości; szczególny, określony w art. 40 prawa o ustaleniu własności dóbr nieruchomości, o przywilejach i hipotekach (z 26. 9., 1818).

3. Rozporządzenia Rady Ministrów z 20. 4. i 26. 4. 1923 Dz. U. 49, poz. 335, 339, 340 rozszerzyły na Ziemię Wschodnie moc obowiązującą dekretu z 7. 2. 1919 Dz. P. 15, poz. 215 **o fundacjach i o zatwierdzeniu darowizn i zapisów** oraz ustawy z 26. 9. 1919 Dz. U. 67, poz. 406 **o utraconych tytułach na okaziciela**.

4. Rozporządzenia Rady Ministrów z 19. 12. 1922 Dz. U. 115, poz. 1035, 1036 i z 27. 6. 1923 Dz. U. 64, poz. 497, 498 przedłużają na terenie okręgu sądu apelacyjnego w Warszawie i Lublinie **terminy do wykonania czynności zmierzających do zachowania praw wekslowych do 1 lipca 1923 r. względnie do 1 stycznia 1924 r.**

C) b. Zabór austriacki.

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z 14. 9. 1922 Dz. U. 90, poz. 833 wydane na podstawie art. 2 ustawy z 26. 10. 1921 Dz. U. 89, poz. 657 rozciąga na terytorium **Spisza i Orawy** cały szereg ustaw obowiązujących w okręgu sądu apelacyjnego, między innymi dotyczące prawa cywilnego:

1) postanowienia kodeksu cywilnego austriackiego z r. 1811 z wyjątkiem prawa małżeńskiego (rozdz. 13 i 14 cz. II) i przepisów o dochodzie wdowim (§ 1243); co do prawa małżeńskiego pozostają w mocy ustawy węgierskie ze zmianami w powyższem rozporządzeniu wyszczególnionemi.

2) postanowienia z zakresu prawa cywilnego, zawarte w ustawach i rozporządzeniach poza powszechnym kodeksem cywilnym a dotyczące przedmiotów objętych tymi rozdziałami kodeksu, które na Spiszu i Orawie mają obowiązywać:

3) przepisy w przedmiocie prawa handlowego, wekslowego, czekowego, ustawodawstwa o spółdzielniach i upadłościach;

4) przepisy w przedmiocie prawa hipotecznego.

Inne przepisy prawa cywilnego obowiązujące w okręgu sądu apelacyjnego w Krakowie będą miały zastosowanie w tych przypadkach, których obowiązujące dotychczas prawo pisane i zwyczajowe nie normuje, albo gdy osoby interesowane poddały stosunek prawny tym przepisom lub zgodzą się na ich zastosowanie. Nie dotyczy to jednak prawa małżeńskiego, o ile ono określa stosunki osobiste między małżonkami.

D) b. Zabór pruski:

1. Ustawa z 24. 3. 1923 Dz. U. 38, poz. 250 w przedmiocie przepisów tymczasowych o języku urzędowym w sądownictwie i notariacie w województwach poznańskim i pomorskim pozostawia w mocy dotychczasowe przepisy językowe z tą zmianą, iż w miejsce języka niemieckiego wchodzi język polski, do zastosowania jednak § 179 niemieckiej ustawy o czynnościach dobrej woli oraz §§ 2244 i 2245 niem. k. c. wystarcza oświadczenie stron interesowanych względnie spadkodawcy, że ich językiem ojczystym jest język niemiecki i że pragną w tym języku złożyć swe oświadczenia.

2. Ustawa z 15. 2 1923 Dz. U. 27, poz. 158 zmienia o tyle ustawę z 18. 7. 1922 Dz. U. 62, poz. 552 dotyczącą osławionych **kontraktów czerskich** (z ob. Ruch III z r. 1923, str. 108), że zezwala nabywcom na korzystanie z nadanych im uprawnień a raczej przewilejów jeszcze przez rok od ogłoszenia niniejszej ustawy.

Prof. Alfred Ohanowtoz (Poznań).

2. Prawo handlowe.

(Od 1 października 1922 do 30 września 1923.)

Dorobek ustawodawczy w dziedzinie prawa handlowego z ubiegłego okresu jest nikły. Składa się nań kilka zaledwie ustaw oraz większa ilość rozporządzeń ministerialnych, posiadających jednak przeważnie znaczenie przejściowe i nie przedstawiających zatem większego znaczenia ze stanowiska unifikacji prawa handlowego.

Na uwagę zasługują następujące ważniejsze zmiany wzgl. uzupełnienia obowiązującego dotąd*) ustawodawstwa handlowego:

1. **Księgi obrotu.** W celu stworzenia podstawy do należytego ustalania państwowego podatku przemysłowego nakłada ustawa z 14 maja 1923 Dz. U. 58,412 na przedsiębiorstwa handlowe, o ile nie prowadzą ksiąg przepisanych kodeksem handlowym, obowiązek prowadzenia t. zw. ksiąg obrotu (§ 50) Szczegółowe przepisy co do ich prowadzenia zawiera rozp. III. M. Sk. z 18 lipca 1923. Dz. U. 78, 616.

2. **Rejestr handlowy.** Rozp. M. Sp. z 11 marca 1921, Dz. U. 25, 139 w przedmiocie opłat w postępowaniu rejestrowym, zmienione rozp. Min. Sp. z 19 maja 1922 Dz. U. 47, 421 doznało dalszych zmian i obowiązuje w brzmieniu rozp. M. Sp. z 17 maja 1923 Dz. U. 52, 363. — Opłaty

*) Por. Ruch 1923/1., III., 2,

w postępowaniu rejestrowem na obszarze sądów apelacyjnych krakowskiego, lwowskiego, oraz sądu okręgowego cieszyńskiego normuje rozp. M. Sp. z 10 lipca 1922 Dz. U. 84, 751 oraz z 20 września 1923 Dz. U. 96, 767.

3. **Własność przemysłowa.** Liczba państw, które przystąpiły do konwencji paryskiej z 20 marca 1883 w przedmiocie ochrony własności przemysłowej powiększyła się o kolonję Wielkiej Brytanji, Kanadę (p. oświadczenie rządu z 15 września 1923 Dz. U. 97, 771). — Porozumienie międzynarodowe podpisane w Paryżu 15 listopada 1920. zatwierdzone ustawą z 7 kwietnia 1922 Dz. U. ex 1923, 4, 18 powołało do życia Biuro Centralne patentów na wynalazki z siedzibą w Brukseli. — Obowiązujące ustawodawstwo polskie w przedmiocie urzędu patentowego oraz patentów na wynalazki, ochrony wzorów rysunkowych, modeli i ochrony znaków towarowych rozciągnięte zostało rozp. R. M. z 20 listopada 1922 Dz. U. 107, 996 na Ziemię Wschodnie, przyłączone na podstawie traktatu ryskiego, zaś rozp. R. M. z 20 listopada 1922 Dz. U. 107, 999 na Ziemię Wileńską. — Moc prawna patentów na wynalazki oraz świadectw ochronnych na wzory rysunkowe, modele i znaki towarowe, udzielonych na zasadzie poprzednio obowiązujących ustaw przedłużona została dla obszaru b. zaboru rosyjskiego ostatnio rozp. M. P. H. z 26 lipca 1923 Dz. U. 84, 654 do 31 października 1923. — Opłaty przewidziane w dekretach o patentach na wynalazki, o ochronie wzorów rysunkowych, modeli i o ochronie znaków towarowych podwyższone zostany ostatnio rozp. R. M. z 18 sierpnia 1923 Dz. U. 88, 690.

4. **Spółki handlowe.** Rozp. Min. P. H. oraz Sk. z 13 czerwca 1922 Dz. U. 52, 474 w przedmiocie udzielania pozwoleń zagranicznym spółkom akcyjnym oraz komandytowo-akcyjnym na działalność w Państwie Polskiem zmienione zostało rozp. M. P. H. oraz Sk. z 26 maja 1923 Dz. U. 60, 442.

5. **Prawo bankowe.** Na podstawie ustawy z 23 marca 1920, Dz. U. nr. 30. 176 o nadzorze nad przedsiębiorstwami bankowymi i kantorami wymiany wydało M. Sk. szczegółowe, w treści merytorycznie identyczne, przepisy co do zakładania i prowadzenia domów bankowych i kantorów wymiany na obszarze województwa poznańskiego i pomorskiego (rozp. z 19 października 1922 Dz. U. 101. 924 zmienione rozp. z 19 marca 1923 Dz. U. 39, 272) oraz Ziemi Wileńskiej (rozp. z 30 listopada 1922 Dz. U. 116, 1057). — W dziedzinę prawa bankowego wkraczają ograniczenia obrotu

dewizami i walutami zagranicznymi zawarte w rozp. M. Sk. z 25 października 1922, Dz. U. 89, 816; 6 listopada 1922 Dz. U. 104, 969 oraz w rozp. z 11 marca 1923 Dz. U. 26, 156; 23 czerwca 1923 Dz. U. 63, 485; 28 czerwca 1923 Dz. U. 64, 504; 4 lipca 1923 Dz. U. 74/ 581, wydanych na podstawie ustawy z 17 grudnia 1921 Dz. U. 104, 748 w przedmiocie udzielenia Ministrowi Skarbu pełnomocnictwa do wydawania rozporządzeń w sprawie regulowania obrotu pieniężnego z krajami zagranicznymi oraz obrotu obcemi walutami, wzgl. uchwalonej w Jej miejsce podobnej ustawy z 2 marca 1923 Dz. U. 25, 154, zmienionej ustawą z 23 czerwca 1923 Dz. U. 62, 459, która udzieliła Ministrowi Skarbu pełnomocnictwa w tych sprawach do końca marca 1924.

6. **Prawo giełdowe.** Ustalone rozp. M. P. H. oraz Sk. z 17 sierpnia 1921 Dz. U. 78, 540 warunki! należenia do giełd towarowych zmienione zostały częściowo przez rozp. M. P. fi. oraz Sk. z 19 kwietnia 1923 Dz. U. 46, 318. — Rozp. M. Sk. oraz P. fi. z 25 sierpnia 1921 Dz. U. 83, 586 w przedmiocie powoływania i zwalniania oraz praw i obowiązków maklerów na giełdach pieniężnych w Polsce zastąpione zostało przez rozp. z 20 kwietnia 1923 Dz. U. 53, 372.

7. **Prawo wekslowe.** W okręgach sądu apelacyjnego warszawskiego i lubelskiego pewne terminy wekslowe przedłużone zostały ostatnio rozp. R. M. z 27 czerwca 1923 Dz. U. 64, 407 wzgl. rozp. R. M. z tej samej daty Dz. U. 64, 698 do 1 stycznia 1924. — Wydane na podstawie ust. z 26 października 1921 Dz. U. 38, 313 o opłatach stemplowych rozp. M. Sk. oraz Sp. z 13 maja 1922 Dz. U. 38, 317 uzupełnione zostało przez rozp. z 13 listopada 1922 Dz. U. ex 1923, 8, 53. — Wypuszczenia nowych blankietów wekslowych, różniących się od wprowadzonych rozp. M. Sk. z 15 maja 1922 Dz. U. 38, 318, dotyczy rozp. M. Sk. z 24 stycznia 1923, Dz. U. 13, 87.

8. **Prawo kolejowe.** Wydane w tej dziedzinie na podstawie dekretu z dnia 7 lutego 1919 Dz. P. 14, 152 o tymczasowem przekazaniu Ministrowi komunikacji prawa wydawania przepisów o przewozie pasażerów, bagażu i towarów oraz ustalania taryf przewozowych — rozporządzenia M. K. Ż. przynoszą, poza podwyżką taryf, pomniejsze zmiany w przepisach przewozowych (por. w szczególności rozp. z 12 października 1922 Dz. U. 90, 839 i 14 września 1923 Dz. U. 93, 742 oraz 753). zmiany w przepisach zawartych w rozp. z 24 maja 1922 Dz. U. 52, 477 o kolejności przyjmowania

ładunków nadawanych do wysyłania oraz wykonaniu planu przewozowego (rozp. z 30 września 1922 Dz. U. 90, 836; 12 grudnia 1922 Dz. U. ex 1923, 3, 17; 1 lutego 1923 Dz. U. 14, 93; 4 czerwca 1923 Dz. U. 51, 362), zaś pozatem regulują szczegółowo komunikację zwłaszcza towarową między polskim Górnym Śląskiem a resztą Polski (rozp. z 23 grudnia 1922 Dz. U. ex 1923, 5, 29 i 30; z 22 lutego 1923 Dz. U. 19, 129), oraz Polski z zagranicą, biorąc za podstawę berneńską konwencję międzynarodową o przewozie towarów kolejami z 14 października 1890, której postanowienia uzupełniają a częściowo zmieniają (por. w sprawie komunikacji: z Austrią rozp. z 14 września 1922 Dz. U. 83, 746, 16 listopada 1922 Dz. U. 104, 962 i 30 marca 1923 Dz. U. 46, 314; — z Ukrainą rozp. z 21 października 1922 Dz. U. 92, 857; — z Czechosłowacją rozp. z 30 listopada 1922 Dz. U. 106, 995; — z Niemcami rozp. z 23 grudnia 1922 Dz. U. ex 1923, 5, 28. — z Łotwą rozp. z 23 lutego 1923 Dz. U. 18, 127; — czechosłowacko-rumuńskiej, austro-rumuńskiej i niemiecko-rumuńskiej tranzytem przez Polskę rozp. z 9 marca 1923 Dz. U. 41, 282—284; — z Tryjestem rozp. z 13 sierpnia 1923 Dz. U. 82, 644). — W tym związku wspomnieć wreszcie wypada o przystąpieniu Czechosłowacji do wspomnianej wyżej konwencji berneńskiej (p. oświadczenie rządowe z 18 października 1922 Dz. U. 99, 913).

9. Prawo pocztowe i telegraficzne. Pocztowy obrót czekowy na ziemiach górnośląskich województwa śląskiego unormowany został rozp. z 26 grudnia 1922 Dz. U. 116, 1048, które zmieniło wzgl. uzupełniło przepisy niemieckiej ustawy z 26 marca 1914 o pocztowym obrocie czekowym oraz uchyliło niemiecką pocztową ordynację o obrocie czekowym z 22 maja 1914. Wspomniane rozporządzenie polskie nie ma zastosowania do obrotu czekowego między polską częścią Górnego Śląska a Rzeszą Niemiecką, co do którego pozostaje miarodajny układ polsko-niemiecki zawarty w tej sprawie w Genewie 15 maja 1922 (Dz. U. 51, 453—455). — Rozp. z 12 marca 1923 Dz. U. 33, 28 zajmuje się przesyłkami poczty lotniczej. — Odpowiedzialność zarządu pocztowego za krajowe przesyłki pocztowe i telegramy dotyczy rozp. M. P. T. z 28 stycznia 1923 Dz. U. 18, 114, które zmienia podstawowe rozporządzenie w tym względzie z 29 stycznia 1919 Dz. U. 78, 441, nosząc zarazem wydane w tej sprawie rozp. z 20 czerwca 1922 Dz. U. 49, 440 oraz z 11 września 1922 Dz. U. 81, 725. — Postępowanie z przesyłkami pocztowymi niedoręczalnymi, bez adresu oraz przedmiotami znalezionymi, uregulowane rozp. z 13 maja 1922 Dz. U. 61, 551 oraz 23 sierpniu

1922 Dz. Ust. 77, 699 zmienione zostało przez rozp. z 10 stycznia 1923, Dz. U. 7, 46. — Komunikację pocztowa z zagranicą regulują rozp. z 11 października 1922 Dz. U. 90, 843 w sprawie zaprowadzenia wzajemnej wymiany paczek pocztowych z Estonją, Kanadą, Palestyną, Wielką Brytanią, Irlandią, — rozp. z 11 października 1922 Dz. U. 90, 844 zaprowadzające wymianę listów z podaną wartością z Estonją, Kłajpedą, Rumunją na podstawie rozp. z 17 lipca 1922 Dz. U. 65, 588, — rozp. z 9 listopada 1922 Dz. U. 101, 927 w sprawie zaprowadzenia wzajemnej wymiany paczek pocztowych z Rzeszą Niemiecką. — rozp. z 9 listop. 1922 Dz. U. 101, 928 oraz z 29 sierpnia 1923 Dz. U. 90, 711 w sprawie zaprowadzenia wzajemnej wymiany paczek wzgl. przekazów pocztowych z Stanami Zjednoczonymi Ameryki Północnej. — Na uwagę zasługuje pozatem ratyfikowanie ustawą z 22 września 1922 Dz. U. 760 konwencji i umów z protokołami końcowymi Światowego Związku Pocztowego, podpisanych w Madrycie 30 listopada 1920 oraz przystąpienie Polskil (z zastrzeżeniami) do międzynarodowej konwencji radiotelegraficznej podpisanej w Londynie 5 lipca 1912 (p. oświadczenie rządowe z 21 września 1922 Dz. U. 88, 795 i sprostowanie Dz. U. ex 1922 nr. 65 i. f., jak również oświadczenie rządowe z 17 kwietnia

1923 Dz. U. 46, 310 i 311 w sprawie przystąpienia do wspor' umianej konwencji Szwajcarii i terytorium Kamerunu.

10. Ubezpieczenia. Ustawa z 23 czerwca 1921 Dz. U. 64, 395 o Polskiej Dyrekcji Ubezpieczeń Wzajemnych, powołanej w pierwszym rządzie do przyjmowania przymusowych ubezpieczeń od ognia, pozatem jednak również do dobrowolnych ubezpieczeń w wyszczególnionych w art. 4 działach, rozciągnięta została na ziemię wileńską rozp. R. M. z 6 listopada 1922 Dz. U. 101, 919 (p. również rozp. M. Sk. z 6 czerwca 1923 Dz. U. 61, 450).

Rozliczne postanowienia wkraczające w różne dziedziny prawa handlowego zaś dotyczące w szczególności komiwojażerów, spółek handlowych, komunikacji kolejowej towarowej i pocztowej zawierają konwencje handlowe: z Szwajcarią z 27 czerwca 1922, ratyf. ust. z 28 lipca 1922 Dz. U. 71, 638, przedruk, w Dz. U. ex 1922, 83, 744; (p. również sprostowanie w Dz. U. ex 1923 nr. 94 i. f.) — z Rumunją z 1 lipca 1921 ratyf. ust. z 28 lipca 1922 Dz. U. 71, 638, przedruk w Dz. U. ex 1923, 103, 937 (p. również oświadczenie rządowe z 16 listopada 1922 Dz. U. 103, 938 w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych); — z Austria z 25 września 1922, ratyf. ust. z 26 września 1922 Dz. U. 86, 774. przedruk w Dz. U. ex 1923.

4, 19 (p. również oświadczenie rządowe z 8 stycznia 1923 Dz. U. 4, 20 w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych); — z Włochami z 12 maja 1922, ratyf. ustawą z 28 lipca 1922 Dz. U. 71, 639 przedruk w Dz. U. ex 1923, 29. 181 (p. również oświadczenie rządowe z 19 marca 1923 Dz. U. 29, 182 w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych).

Prof. Dr. Sułkowski (Poznań).

3. Proces cywilny.

(Od I-go października 1922 r. do 30 września 1923 r.)

Ustawodawstwo z dziedziny ustroju sądownictwa i postępowania cywilnego dotyczyło głównie zmian poszczególnych ustaw dzielnicowych. Nieliczne tylko ustawy wydano dla całego obszaru Rzeczypospolitej Polskiej.

I. Z ustaw, obowiązujących na **całym obszarze Rzeczypospolitej** przeważna część stoi w luźnej tylko łączności z procesem cywilnym. Z tej kategorii należy wymienić oświadczenie rządowe z 28 grudnia 1922 r. (Dz. Ust. z 1923 r., poz. 23) o przedłużeniu aż do 31 grudnia 1923 r. ogólnego terminu dla wnoszenia spraw do Mieszanego Trybunału Rozjemczego Polsko-Niemieckiego (por. art. 20 regulaminu procesowego tegoż trybunału z 29 września 1921 r. Dzień. Ust. poz. 670), oraz oświadczenie rządowe z 27 lipca 1923 r. (Dzień. Ust. poz. 621) o zmianie art. 22 regulaminu procesowego wspomnianego trybunału. Ogólniejsze znaczenie posiada ogłoszenie statutu Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej (Dz. Ust. poz. 839), przewidzianego w art. 14 Paktu Ligi Narodów (por. też poz. 838, zawierająca protokół podpisania statutu oraz oświadczenie rządowe z 26 lipca 1923 r., poz. 840). Specjalnie spraw górnosląskich dotyczy oświadczenie rządowe z 24 lutego 1923 r. (Dz. Ust. poz. 128), ogłaszające regulamin o postępowaniu Komisji Mieszanej dla Górnego Śląska, ułożonej w myśl art. 596 § 1 Polsko-Niemieckiej Konwencji Górnosląskiej, zawartej w Genewie 15 maja 1922 r. (Dz. Ust. z r. 1922, poz. 371 załącznik) oraz oświadczenie rządowe z 26 czerwca 1923 r. (Dz. Ust. poz. 562) w przedmiocie wydania regulaminu procesowego Górnosląskiego Trybunału Rozjemczego na podstawie art. 596 konwencji górnosląskiej z 15 maja 1922 r. Wreszcie należy jeszcze wymienić oświadczenie rządowe z 11 maja 1923 r. (Dz. U. poz. 404) w sprawie procedury stałego Sądu Rozjemczego, ukonstytuowanego na mocy (art. 11—21 konwencji zawartej między Polską i Gdańskiem a Niemcami w sprawie wolności tranzytu pomiędzy Prusami Wscho-

dniemi a resztą Niemiec, podpisanej w Paryżu dnia 21 kwietnia 1921 r. (Dz. Ust. z r. 1922 poz. 549). — Poza temi ustawami, których źródłem są zobowiązania międzynarodowe, należy przytoczyć tylko jeszcze dwie ustawy dotyczące całego obszaru Rzeczypospolitej» a mianowicie ustawę z 31 lipca 1923 r. (Dz. Ust. poz. 718) o scalaniu gruntów, nie obowiązującą w województwie śląskiem (art. 46), która w części IV i V zawiera różne przepisy odnoszące się do postępowania cywilnego oraz rozp. Rady Ministrów z 11 stycznia 1923 r. (Dz. Ust. poz. 48), regulujące obliczanie czasu służby urzędnikom i profesorom szkół akademickich w wypadkach przejścia ich do służby sędziowskiej lub prokuratorskiej. W końcu nie można też pominąć ustawy z 11 sierpnia 1923 r. (Dz. Ust. poz. 706) o zakresie działania Ministra Reform Rolnych i organizacji urzędów i komisji ziemskich, która w art. 7 ustanawia jako ostatnią instancję od orzeczeń Głównej Komisji Ziemskiej Najwyższy Trybunał Administracyjny w miejsce Sądu Najwyższego (por. jednak art. 25). Odnosnie do mocy obowiązującej tej ustawy na obszarze województwa śląskiego por. art. 39.

II. Najwięcej i najbardziej zasadniczych zmian doznało ustawodawstwo dzielnicowe w województwie poznańskiem i pomorskiem oraz na Górnym Śląsku.

1. Województwo poznańskie i pomorskie: Z ustaw wydanych z uwagi na spadek waluty należy wymienić ustawę z dn. 24 marca 1923 r. (Dz. Ust. poz. 292) o kosztach sądowych i opłatach, zmieniającą niemiecką ustawę o kosztach sądowych z 18 czerwca 1878 r., pruską ustawę o kosztach sądowych z 25 lipca 1910 r., pruską ordynację o opłatach notariuszów z 25 lipca 1910 r., niemiecką ordynację o opłatach adwokatów z 7 lipca 1879 r., pruską ustawę z 21 marca 1919 r., niemiecką ustawę o opłatach komorników sądowych z 24 czerwca 1878 r. a wreszcie niemiecką ustawę o opłatach świadków i znawców z 30 czerwca 1878 r. Do tego samego typu ustaw należy rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 16 kwietnia 1923 r. (Dz. Ust. poz. 291) w sprawie zwrotu kosztów i odszkodowania za straty czasu dla sędziów pokoju w okręgach Sądów Apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu oraz rozp. Rady Ministrów z 27 września 1923 r. (Dz. Ust. poz. 804) o djetach i kosztach podróży lekarzy jako znawców sądowych. Większe znaczenie, bo dotyczące kwestji właściwości sądowej posiada rozp. Rady Ministrów z 6 sierpnia 1923 r. (Dz. Ust. poz. 651) o podwyższeniu kompetencji sądów kupieckich i przemysłowych, zmieniające rozp. Rady Ministrów z 6 grudnia 1922 r. (Dz. Ust. poz. 1050), wydane w tym samym przedmio-

ie. Ważniejszą, bo zmieniającą właściwość z w y c z a j n y c h sądów jest ustawa z 11 sierpnia 1923 r. (Dz. Ust. poz. 724). Ustawa ta rozciąga zarazem moc obowiązującą art. 1 1. 2 rozp. Ministra Sprawiedliwości z 6 grudnia 1922 r. (Dz. Ust. poz. 1003), wydanego dla Górnego Śląska, a zmieniającego brzmienie § 215 p. c. na obszar województwa poznańskiego | pomorskiego. Przytem trzeba zaznaczyć, że art. 6 tej ustawy upoważnia Radę Ministrów w razie dalszego spadku waluty do dalszych odpowiednich zmian, o ile Minister Sprawiedliwości wystąpi z odnośnym wnioskiem. Na Górnym Śląsku ustawa ta weszła w życie dopiero z dniem 1 listopada 1923 r. (art. 7). Tego samego dnia 11 sierpnia 1923 r. wydano jeszcze inną ustawę (Dz. Ust. poz. 721) podwyższającą dziesięć tysięcy razy przewidziane ustawowo grzywny jako środki nietylko karne, lecz i dyscyplinarne, porządkowe i sądowo - egzekucyjne. Poza wspomnianymi wyżej ustawami przystosowującemi ustawodawstwo do spadku waluty nieliczne są ustawy i rozporządzenia innego typu. Najważniejszą z nich jest ustawa językowa z 24 marca 1923 r. (Dz. Ust. poz. 250) w przedmiocie przepisów tymczasowych o języku urzędowym w sądownictwie i notariacie. Ustawa ta weszła w życie 1 kwietnia 1923 r., usuwając dawniejszą ustawę językową z 15 grudnia 1919 r. (Tyg. Urzęd. str. 412) a traci moc obowiązującą z dniem 1 kwietnia 1925 r. (art. 7). Oprócz wspomnianej ustawy trzeba jeszcze wymienić rozporządzenie Rady Ministrów z 2 października 1922 r. (Dz. Ust. poz. 834) i 9 września 1922 r. (Dz. Ust. poz. 835) o właściwości sądu dla uznania zaginionego za zmarłego, zmieniające § 961 p. c, a także ustawę z 15 lutego 1923 r. (Dz. Ust. poz. 158), na mocy której z uprawnień, nadanych nabywcom w sprawie „kontraktów czerskich” przez ustawę z 18 lipca 1922 r. (Dz. Ust. poz. 552) można korzystać jeszcze przez jeden rok od dnia ogłoszenia ustawy a zatem aż do 14 marca 1924 r. Wreszcie należy jeszcze przytoczyć oświadczenie rządowe z 20 marca 1923 r. (Dz. Ust. poz. 269) w sprawie zawisłych sądowych spraw depozytowych z przyznanych Polsce Traktatem Wersalskim obszarów z wyjątkiem Górnego Śląska. Umowę tę zawarto w Dreźnie 24 lutego 1923 r. na podstawie art. 4 § 6 układu polsko-niemieckiego w sprawie przejęcia wymiaru sprawiedliwości, podpisanego w Poznaniu 20 września 1920 r. (Dz. Ust. poz. 795).

2) **Górny Śląsk:** Ustawodawstwo odnoszące się do Górnego Śląska ma na celu bądź to przystosowywanie dawnych ustaw niemieckich i pruskich do zmienionych warunków politycznych, przyczem idzie w kierunku unifikacji z ustawo-

dawstwem, obowiązującym w województwie poznańskim i pomorskim, bądź też uwzględnienie spadku waluty. Najważniejszą pracą ustawodawczą pierwszego typu jest rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 6 grudnia 1922 r. (Dz. Ust. poz. 1003) o zmianie § 78 i § 215 p. c. a przede wszystkim o rozciągnięciu na Górny Śląsk mocy obowiązującej ustawy z 18 marca 1921 r. (Dz. Ust. poz. 176), zawierającej nowelizację postępowania apelacyjnego. Dalsze rozp. Ministra Sprawiedliwości z 12 grudnia 1922 r. (Dz. Ust. poz. 1009) zawiera zmianę przepisów o adwokaturze na Górnym Śląsku a rozp. z 6 grudnia 1922 r. (Dz. Ust. poz. 1011) zmienia cały szereg przepisów o rozjemcach na Górnym Śląsku. — Z uwagi na dewaluację wydano rozporządzenie Min. Spraw, z 11 grudnia 1922 r. (Dz. Ust. poz. 1004) o zmianie ustawy o opłatach świadków i znawców; rozp. Min. Spr. z 13 grudnia 1922 r. (Dz. Ust. poz. 1026) o zmianie taryfy adwokackiej oraz rozp. Min. Spr. z tego samego dnia (Dz. Ust. poz. 1027) o dodatkach drożyznianych do opłat notarjuszów, adwokatów i komorników sądowych, tudzież do kosztów sądowych. — W końcu należy jeszcze wymienić oświadczenie rządowe z 20 marca 1923 r. (Dz. Ust. poz. 268), że na podstawie art. 5 § 6 układu polsko-niemieckiego w przedmiocie przejęcia wymiaru sprawiedliwości na górnośląskim obszarze plebiscytowym, podpisanego w Katowicach 12 kwietnia 1922 r. (Dz. Ust. poz. 448), zawarto dnia 24 lutego 1923 r. układ polsko-niemiecki w sprawie zawisłych sądowych spraw depozytowych z górnośląskiego obszaru plebiscytowego (por. wyżej pod II, 1 przy końcu).

III. Ustawodawstwo dla ziem b. zaboru rosyjskiego ma na celu bądź to unifikację ustaw, obowiązujących na poszczególnych terytoriach tego zaboru, bądź też przystosowanie ustaw do spadku waluty.

1) b. Kongresówka: W uwzględnieniu spadku waluty wydano rozp. Min. Spr. z 21 marca 1923 r. (Dz. Ust. poz. 197) o wynagrodzeniu ławników sądów pokoju w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie i Lublinie oraz rozp. Min. Spr. z 6 czerwca 1923 r. (Dz. Ust. poz. 430) w sprawie zwrotu kosztów i odszkodowania za stratę czasu dla sędziów pokoju niezawodowych w okręgach tych samych sądów apelacyjnych; dalej rozp. Min. Spr. z 10 sierpnia 1923 r. (Dz. Ust. poz. 658) o zmianie rozp. z 6 kwietnia 1922 r. (Dz. Ust. poz. 406) o uiszczaniu opłat sądowych w znaczkach sądowych. — Poza to należy jeszcze zarejestrować rozporządzenie Rady Ministrów z 13 kwietnia 1923 r. (Dz. Ust. poz. 307) oraz rozp. z 7 czerwca

1923 r. (Dz. Ust. poz. 447) o zmianie terytorialnej właściwości sądów okręgowych w Kielcach i Radomiu oraz Białej i Siedlcach.

2) **Ziemia Wileńska oraz Ziemie Wschodnie.** Z uwagi na specjalne warunki lokalne ustawa z 26 września 1922 r. (Dz. Ust. poz. 812) wstrzymuje eksmisję dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze Ziemi Wileńskiej województw: nowogrodzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów: bielskiego, grodzieńskiego, wołkowyskiego, sokolskiego i białostockiego województwa białostockiego. Wykonanie wyroków w tych sprawach zawieszono aż do 1. października 1923 r. Podobnie zawiesia aż do 1 listopada 1923 r. wykonanie wyroków sądowych w części dotyczącej się eksmisji ustawa z 21 września 1922 r. (Dz. Ust. poz. 822) o ochronie drobnych dzierżawców rolnych, b. czynszowników i „wolnych ludzi” na obszarze województw: nowogrodzkiego, poleskiego, wołyńskiego i powiatów: grodzieńskiego, wołkowyskiego, wołyńskiego, wilejskiego, wileńskiego, oszmiańskiego, trockiego, święciańskiego, brastawskiego, duniłowiczowskiego, dziśnieńskiego, ludzkiego i gmin: białowieskiej, masiewskiej oraz suchopolskiej powiatu bielskiego (art. 5). (Por. też nowelę z 23 września 1922 r. Dz. Ust. poz. 832 do ustawy z 27 stycznia 1922 r. dotyczącej osób uprawiających działki ziemi na cudzych gruntach). — Inne ustawy i rozporządzenia mają głównie na celu unifikację ustawodawstwa oraz przystosowanie poszczególnych przepisów prawnych do zmienionych warunków. W tym względzie należy wymienić rozp. Rady Ministrów z 20 listopada 1922 r. (Dz. Ust. poz. 997) o zmianie niektórych przepisów postępowania sądowego cywilnego a mianowicie przez uzupełnienie punktu pierwszego art. 14 rozp. Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z 15 maja 1919 r. (Dz. Urzęd. Z. C. Z. W. Nr. 4 poz. 23) oraz zmianę punktu 1 art. 2 rozp. Komisarza Gen. Ziem Wschodnich z 15 maja 1919 r. w brzmieniu § 8 dekretu Nr. 40 Naczelnego Dowódcy Litwy Środkowej z 15 grudnia 1920 r. (Dz. Urz. T. K. Rz. Nr. 10). Podobne postanowienia zawiera dla Ziem Wschodnich rozp. Rady Ministrów z 20 listopada 1922 r. (Dz. Ust. poz. 998). Dalej trzeba przytoczyć rozp. Ministra Spraw..z 2 stycznia 1923 r. rozciągające moc obowiązującą rozporządzenia z 26 czerwca 1920 r. w sprawie egzaminów sądowych (Dz. Ust. 1920 poz. 473) na okręgi Sądu Apelacyjnego w Wilnie i Sądu Okręgowego w Łucku (Dz. Ust. 1923 poz. 33). Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 czerwca 1923 r. (Dz. Ust. poz. 438) rozciąga moc

obowiązującą dekretu z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. Praw poz. 205) o obrońcach sądowych i obrońcach przy sądach pokoju z uwzględnieniem zmiany, wprowadzonej przez art. 2 ustawy z 17 grudnia 1921 r. (Dz. Ust. poz. 770) na Ziemię Wileńską, a rozp. Rady Ministrów z tego samego dnia (Dz. Ust. poz. 439) rozciąga dekret ten na Ziemię Wschodnie. Oprócz tego rozciągnięto na Ziemię Wileńską i: Ziemię Wschodnie moc obowiązującą ustawy z 26 lipca 1919 r. o utraconych tytułach na okaziciela (Dzień. Ust. poz. 406 z r. 1919) w brzmieniu ustawy z 18 października 1921 r. (Dz. Ust. poz. 637) i ustawy z 17 grudnia 1921 r. (Dz. Ust. poz. 770) i to rozp. Rady Ministrów z 26 kwietnia 1923 r. (Dz. Ust. poz. 339 i 340). — Pozatem rozciąga rozp. Rady Ministrów z 26 lipca 1923 r. (Dz. Ust. poz. 602) na Ziemię Wileńską i to na obszar powiatów: wileńskiego, oszmiańskiego, święciańskiego, trockiego i brastawskiego moc obowiązującą dekretu z 7 lutego 1919 r. (Dz. Praw poz. 162) o wyłączeniu przymusowem na użytek dróg żelaznych i innych dróg komunikacyjnych lądowych i wodnych oraz wszelkich urządzeń użyteczności publicznej, a inne rozp. Rady Ministrów z tego samego dnia (Dz. Ust. poz. 613) rozciąga na też same ziemie moc obowiązującą ustawy z 10 stycznia 1922 r. o likwidacji serwitutów (Dz. Ust. poz. 65). uchylając jednocześnie dekret Nr. 397 Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z 29 października 1921 r. w przedmiocie likwidacji serwitutów (Dz. Urz. T. K. Rz. L. Sr. Nr. 34/44 z 19 listopada 1921 r.) Wreszcie należy jeszcze przytoczyć rozp. Rady Ministrów z 12 lipca 1923 r. (Dz. Ust. poz. 729) o nadaniu na obszarze Ziemi Wileńskiej mocy obowiązującej tymczasowym przepisom o kosztach sądowych z 18 lipca 1917 r. (Dz. Urz. Dep. Spraw Nr. 1 poz. 7) z późniejszymi zmianami aż do rozporządzenia Rady Ministrów z 12 lipca 1923 r. (Dz. Ust. poz. 728) włącznie - Oprócz tego trzeba jeszcze odnośnie do Ziemi Wschodnich zanotować rozp. Rady Ministrów z 13 kwietnia 1923 r. (Dz. Ust. poz. 308) o zmianie właściwości terytorjalnej sądów okręgowych w Łucku i Pińsku oraz rozp. Rady Min. z 17 maja 1923 r. (Dz. Ust. prz. 400) o utworzeniu sądu okręgowego w Równem.

3) **Cały b. zabór rosyjski:** Wobec postępującej stale dewaluacji pieniądza wynikała konieczność przystosowania przepisów prawnych do zmienionych warunków walutowych. W tym celu wydano ustawę z 17 maja 1923 r. (Dz. Ust. poz. 417) upoważniającą Radę Ministrów do wprowadzenia zmian w kwotach pieniężnych, ustalonych w rosyjskiej ustawie postępowania cywilnego i niektórych innych usta-

wach, obowiązujących w b. zaborze rosyjskim. Ustawa zaś z 11 sierpnia 1923 r. (Dz. Ust. poz. 723) zmienia, podwyższając poszczególne stawki, niektóre przepisy o postępowaniu sadowym, mianowicie art. 2 punkty a, c, d, e przepisów przejściowych do ustawy postępowania cywilnego (Dz. Urz. Dep. Spr. T. R. S. Król. P. Nr. 1) w brzm. art. 1 i 2 ustawy z 14 lipca 1920 r. (Dz. Ust. poz. 412). Ustawa ta postanawia zarazem, że Rada Ministrów jest na wniosek Ministra Sprawiedliwości władna w razie dalszego spadku waluty odnośnie stawki podwyższyć. Z chwilą wejścia w życie tej ustawy traci według art. 5 moc obowiązującą ustawa z 23 września 1922 r. (Dz. Ust. poz. 771). Tak samo podwyższa odnośnie kwoty ustawowe rozporządzenie Rady Ministrów z 12 lipca 1923 r. (Dz. Ust. poz. 728), zmieniające przepisy tymczasowe o kosztach sądowych oraz rozp. Rady Min. z 9 sierpnia 1923 r. (Dz. Ust. poz. 664) o zmianie taksy dla komorników sądowych na zasadzie art. 2 ustawy z 9 lipca 1920 r. (Dz. Ust. poz. 450). Wreszcie należy jeszcze wymienić rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 31 marca 1923 r. (Dz. Ust. poz. 27,5), zmieniające przepisy o opłatach za doręczenie wezwań i zawiadomień.

IV. Były zabór austriacki: Oprócz rozporządzeń dotyczących dyslokacji sądów (Dz. Ust. z r. 1922 poz. 923 oraz Dz. Ust. z r. 1923 poz. 349; 456; 694) większość ustaw zajmuje się przede wszystkim kwestją przystosowania norm prawnych do położenia, stworzonego spadkiem waluty. Najważniejszą z tego rodzaju ustaw jest ustawa z 11 sierpnia 1923 r. (Dz. Ust. poz. 705), zmieniająca normę jurysdykcyjną, procedurę cywilną, ordynację egzekucyjną, ustawę z dnia 27 kwietnia 1873 r. o postępowaniu upominawczym, ustawę z 27 listopada 1896 r. o sądach przemysłowych, ordynację konkursową, ordynację ugodową z 10 grudnia 1894 r.; dalej § 4 cesarskiego rozporządzenia z 22 lipca 1915 r. o odnowieniu i sprostowaniu granic; § 4, 6 i 17 ustawy z 11 maja 1894 r. o hipotecznym wydzieleniu gruntów pod budowę dróg publicznych lub pod budowle wodne, - wszędzie podwyższając odnośnie stawki i upoważniając zarazem w art. 10 Radę Ministrów aby w razie dalszego spadku waluty na wniosek Ministra Sprawiedliwości poszczególne kwoty ustawowe odpowiednio podwyższyła, jednakże nie wcześniej aniżeli po upływie 3 miesięcy od chwili wejścia w życie ustawy. Ustawa ta obowiązuje również i na Śląsku Cieszyńskim. W tym samym kierunku idzie rozp. Min. Spr. z 17 listopada 1922 r. (Dz. Ust. poz. 1002), zmieniające taryfę adwokacką, którą następnie podwyższyło rozp. Min. Spr. z 18 października 1923 r. (Dz. Ust. poz. 876). Oprócz tego trzeba

jeszcze przytoczyć rozp. Min. Spr. z 29 maja 1923 r. (Dz. Ust. poz. 414) o strawnem i drogowem dla organów sądowych, dalej rozp. tegoż ministra z 20 września 1923 r. (Dz. Ust. poz. 767) o opłatach w postępowaniu rejestrowem na obszarze Sądów Apelacyjnych krakowskiego i lwowskiego oraz sądu okręgowego cieszyńskiego oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z tego samego dnia (Dz. Ust. poz. 772) o odszkodowaniu za utratę zarobku asesorów i ich zastępców w sądach przemysłowych w Bielsku, Krakowie i Lwowie. - Poza wspomnianymi ustawami należy wymienić z prac ustawodawczych odmiennego typu rozp. Min. Sprawiedliwości z 10 listopada 1922 r. (Dz. Ust. poz. 954) o ulgach dla aplikantów zawodów prawniczych, którym służba wojskowa przeszkodziła w odbyciu aplikacji, zmieniające rozp. austrij. Min. Spr. z 21 sierpnia 1916 r. w brzmieniu rozp. polskiego Min. Spr. (Dz. Ust. z r. 1919 poz. 412) i dalej rozp. Min. Spraw, z 28 kwietnia 1923 r. (Dz. Ust. poz. 326) dotyczące zmiany § 333 ust., instrukcji sądowej i punktu 12 instrukcji dla organów wykonawczych 'w b. dzielnicy austriackiej, a wreszcie rozp. Ministra Pracy i Opieki Społecznej z 28 maja 1923 r. (Dz. Ust. poz. 749), o siedzibie i organizacji Sądów Rozjemczych dla Zakładu ubezpieczenia od wypadków we Lwowie, zawierające także przepisy o wykonalności wyroków (art. 26).

Prof. Dr. Stelmachowski (Poznań).

4. Zobowiązania międzynarodowe Polski*).

i. a) Umowy międzynarodowe o charakterze konstytucyjnym.

1) Traktat przyjaźni między Polską a Turcją w Lozannie 23 lipca 1923 r.

Traktat przyjaźni między Polską a Turcją oparty został na tradycji historycznej, w myśl której Turcja nigdy nie uznawała rozbioru Polski i negowała legalność tego faktu. Wobec tego odpadło uzasadnienie do deklaracji uznania przez Turcję zmartwychwstałej Rzeczypospolitej. — Natomiast obie strony po stwierdzeniu we wstępie do traktatu okoliczności trwania wypróbowanej w ciągu wieków ubiegłych przyjaźni w art. 1-szym deklarują przebywania i nadal w wieczystym, szczerym i nienaruszalnym pokoju i przyjaźni.

Art. 2 zapowiada nawiązanie bezpośrednich stosunków

*) Niniejszy przegląd jest dalszym ciągiem zamieszczonego w roku: ubiegłym w „Ruchu Prawniczym i Ekonomicznym”.

dypłomatycznych stosownie do metod prawa narodów, zastrzegając dla obu stron korzyści największego uprzywilejowania.

Art. 3 — 4 zapowiada zawarcie jednoczesne konwencji handlowej i o osiedleniu.

Stosownie do art. 4-tego wymiana ratyfikacji przewidzianą jest w Bernie.

2) Konwencja arbitrażowa polsko-austriacka, parafowana w Warszawie d. 18 września 1923 r.

Podczas pobytu kanclerza Austrii ks. Seipla i ministra spraw zagranicznych Grünbergera w Warszawie we wrześniu br. parafowaną została w dniu 18 września polsko-austriacka konwencja arbitrażowa. Po definitywnem podpisaniu jej przez pełnomocników obu Stron przedłożoną ona zostanie do ratyfikacji kompetentnych czynników konstytucyjnych.

Wspomniana konwencja zawiera 5 artykułów.

Artykuł 1-szy ustala obowiązek obustronny państw kontraktujących do poddania sądowi arbitrażowemu ewentualnych sporów, o ile one dotyczyć będą:

1) interpretacji umów międzynarodowych, zawartych przez strony, kontraktujące z sobą.

2) reklamacji pieniężnych, podniesionych przez jedną ze stron kontraktujących, o ile zasada indemnizacji jest uznana przez obie strony.

Powyższe dyspozycje nie stosują się do konwencji, których uczestnikami są także trzecie mocarstwa (tierces Puissances).

Postanowienia arbitrażowe, zawarte w innych umowach, podlegają niniejszej konwencji (art. 2).

W wypadkach, w których zachodzić będzie potrzeba arbitrażu, obie strony zobowiązują się w terminie trzech miesięcy zawrzeć kompromis specjalny, dotyczący przedmiotu sporu jak również szczegółów procedury. W braku podobnego kompromisu obowiązują mają przepisy konwencji haskiej z d. 18 października 1907 r. (art. 3).

Zakres mocy obowiązującej niniejszej konwencji ustalony został na przeciąg lat trzech. W razie braku wypowiedzenia na 6 miesięcy przed upływem wspomnianego czasokresu pozostaje ona w mocy i nadal (art. 4).

Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpić ma w Warszawie (art. 5).

Należy podnieść, iż wspomniana umowa arbitrażowa jest

pierwsza., jaką zawarł Rząd Polski, jest ona dowodem pokojowych dążeń polityki polskiej — jednocześnie przyczyni się ona niewątpliwie do konsolidacji stanu prawnego Europy Środkowej.

b) Inne umowy międzynarodowe.

1) Traktat handlowy pomiędzy Polską i Belgia i Wielkim Księstwem Luksemburskiem podpisany w Brukseli d. 30 grudnia 1922 r.

Zawiera on 14 artykułów, które przewidują w zasadzie zarówno do osób trudniących się handlem, jak w stosunku do towarów (produktów, gleby i przemysłu) zastosowanie klauzuli największego uprzywilejowania.

Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych, nastąpiła w Brukseli d. 10 września 1923 r.

2) Konwencja bilateralna polsko-belgijska, podpisana w Brukseli d. 30 grudnia 1922.

Konwencja bilateralna polsko-belgijska reguluje podobnie jak uprzednio zawarta konwencja bilateralna polsko-francuska, stan prawny praw i interesów obu państw, wynikających z traktatów pokoju.

Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpiła w Brukseli d. 10 września 1923 r.

3) Konwencja handlowa polsko-turecka, podpisana w Lozannie 23 lipca 1923 r.

Konwencja jest oparta na zasadzie wolności handlu i nawigacji między obu państwami, prohibicje mogą być uzasadnione tylko względami bezpieczeństwa państwa, względami na zdrowotność publiczną w stosunku do przedmiotów, handel którymi stanowi monopol państwowy.

Oba państwa gwarantują sobie nawzajem przywileje klauzuli największego uprzywilejowania.

4) Polsko-turecka konwencja o osiedleniu, podpisana w Lozannie d. 23 lipca 1923 r.

Konwencja powyższa, uzupełniając sobą traktat handlowy, reguluje warunki, osiedlenia się obywateli polskich w Turcji i odwrotnie oraz wykonywanie przez nich na obcym terytorjum rzemiosł i handlu. Wytyczną dla rzeczonyj dziedziny wzajemnych stosunków jest szeroko uzasadniony liberalizm oraz zwolnienie wzajemne polskich obywateli w Turcji i tureckich w Polsce oraz wszelkich specjalnych prestacyj z tytułu osiedlenia lub wykonywania rzemiosł i handlu.

5) Umowa handlowa pomiędzy Polską a Królestwem Serbów, Kroatów i Słoweńców, podpisana w Warszawie 23 października 1922 r.

Powyższa umowa nie odbiega treścią od schematu umów handlowych, zawiera więc zwykłe klauzule o swobodzie handlu, osiedlaniu, wykonywaniu rzemiosł, wolności od opłat specjalnych. Zwraca jedynie uwagę artykuł 4, który ogranicza swobodę handlu specjalnymi przepisami, jakiby istniały w jednym z układających się państw w dziedzinie handlu, przemysłu, policji i bezpieczeństwa publicznego.

E. Sobolewski (Warszawa).

5. Kronika Ustawodawcza.

W „Dzienniku Ustaw” (1923) zostały ogłoszone następujące ustawy (ciąg dalszy) :

46. Ustawa z dn. 24 października 1923 w przedmiocie podwyższenia kar za zwłokę (Nr. 112, poz. 891).,

47. Ustawa z dn. 25 października 1923 o prowizorjum budżetowym (Nr. 112. poz. 892).

48. Ustawa z dn. 3 listopada 1923 o wstrzymaniu eksmisji dzierżawców na Ziemiach Wschodnich (Nr. 112, poz. 893).

49. Nowela z dn. 3 listopada 1923 w przedmiocie ochrony dzierżawców rolnych na Ziemiach Wschodnich (Nr. 112. poz. 894).

50. Ustawa z dn. 9 października 1923 o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Nr. 116, poz. 924).

51. Ustawa z du. 31 października 1923 w przedmiocie podatków gruntowych i budynkowych (Nr. 117, poz, 934).

52. Ustawa z dn. 30 października 1923 o państwowych stypendiach młodzieży akademickiej (Nr. 118, poz. 942).

53. Ustawa z dn. 3 listopada 1923 o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców w Województwie Śląskiem (Nr. 118, poz. 943).

54. Ustawa z dn. 3 listopada 1923 w przedmiocie opodatkowania spadków i darowizn (Nr. 118, poz. 944).

55. Ustawa z dn. 14 listopada 1923 w przedmiocie podatku dochodowego w Województwie Śląskiem (Nr. 120, poz. 868),